ט: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

הן הן הדברים הנקנים באמירה. תימה לבפרק שני דייני גזירות (כתובות קט.) תנן הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הכרגל תשב על שתלניו בשמה ומה תשב ישמעה ויקרע חמיו לדין כיון דהן דברים הנקנין באמירה וי"ל שהחתן חינו רוצה לטורח בד"ש ולמיקס בדינא ורשב"ס פי' דלוקח כשמתון התנאים עמדו וקדשו לו נקנים באמירה[א] ומדקדק מדקתני עמדו והשתא דשני דייני גזירות מיירי בשלא קדשו מתוך הדברים ומ"מ מאחר שהקניטו על כך תשב עד שתלניו לשמה ומיהו אין רחיה מלשון עמדו לשורטים דגמרא נהכי כמו קטנה שלא מיאנה (והגדילה) ועמדה ונשתה ביבמות פ' ב"ש (דף קנ.) ור"ת פי' דהא דאמר נקנים באמירה בישואין לשוטים דוקא שהאב משיא את בתו ויש לו קירוב דעת גדול אצל בתו משא"כ אחים מיירי בשמיים וכן היה נוהג ר"ת אין נקנין באמירה אלא כשהאב משיא את בתו ויש לו קירוב דעת גדול אצל בתו משא"כ אחים מיירי בשמיים וכן היה נוהג ר"ת פוסק אצל אחיה ואמה לא[ב]:

[א]יציאה בעינן לשמה אף הוייה בעינן לשמה או דלמא [ב]הויות להדדי מקשינן מה הוייה דכסף לא בעינן לשמה אף הוייה דשטר לא בעינן לשמה בתר דביאה הדר פשטה [ב]הוייה ליציאה [ג]מקשינן דאמר קרא [ו]ויצאה והיתה: [ג]איתמר כתבו לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי [ג]אינה מקודשת אמר רב פפא אימא טעמא דידהו ואימא טעמא דידי אימא טעמא דידהו דכתיב ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה לשמה ושלא מדעתה אף הוייה נמי לשמה ושלא מדעתה ואימא טעמא דידי ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה בעינן דעת מקנה אף הוייה בעינן דעת מקנה מיתיבי [ד]אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שטרי אירוסין ונשואין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב [ה]דאמר רב גידל אמר רב [ה]כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הדברים הנקנים באמירה: ובביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא [2]בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן [ו]כעורה זו ששנה רבי [3]ובעלה [ו]מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי [ח]דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בעל דברי הכל אם[ט] בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא [י]דתניא [יא]באו עליה [י] אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכנים ור' יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה זו נקנית בביאה ואין אמה העבריה נקנית בביאה ס"ד אמינא תיתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה [ט]מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת ס"ד אמינא הואיל וכתב [ל]אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מיקניא בביאה אף אמה העבריה מיקניא בביאה קמ"ל ורבי האי סברא מנא ליה א"כ לכתוב רחמנא ובעל מאי ובעלה שמע מינה תרתי ולרבא דאמר [מ]בר אהינא אסברה לי כי יקח איש אשה ובעלה קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין מאי איכא למימר אם כן נכתוב קרא או בעלה מאי ובעלה שמע מינה כולהו ורבי האי בעולת בעל מאי עביד ליה האי מיבעי ליה בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה ומי אית ליה לרבי האי סברא והתניא באו עליה [י] אנשים ועדיין היא בתולה כולם בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק אמר

יציאה בעינן לשמה. לכתיב (דברים כד) וכתב לה לשמה[מ]: **הוייה דכסף לא בעינן שלא מדעתה.** שהאב נותנה לשמה: **הדר פשטה.** ויצאה והיתה שהרי עיקר שהשטר קונה בשלא מכאן למדנו[ס]: **שלא מדעתה.** קודם שכתיבה לא נמלך בה ומ"מ כותיבה בד"ש ולמיקס בדינא ובגדולה קאי והוו הדין בקטנה ונערה לשמה ושלא מדעתה מנלן: **מה יציאה שלא מדעתה.** שהרי על כרחה היא מתגרשת: **דעת מקנה.** היינו בעל שהקנה אותה בגט זה לעלמה ופוטרה ממנו ובעינן שיכתוב מדעתו לכתיב וכתב לה: **אף כאן דעת מקנה.** דהיינו האב שנקנית לבעל: **מאי נאו שטרי אירוסין ממש.** כגון בתך מקודשת לי: **שטרי פסיקתא.** המנאים שביניהם וממון שפוסקין זה לזה: **כאחרים.** שלא קנין שהקידושין הן גמר הדבר דבהסיא המאה דקא מתמתני מהדדי גמרי ומקני[פ] ובאותן המנאים קאמר שהעדים אין רשאין לכתוב עליהם שטר שלא מדעתם דאיכא למיחש שמא כמלוה על פה ולא כמלוה בשטר: **אמר קרא בעולה בעל.** כי יעלה אין שוכב עם האשה בעולת בעל: **כעורה זו.** בתמיה וכי היכי מקובלא עלין שאתה ממחר ללמדה ממקום אחר: **עד דמקדש.** בכסף והדר בעיל דלכתיב כי יקח להיינו כסף והדר ובעלה: **ג"כ.** דהכי קאמר קרא דבעינן כסף ובעילה ובלאו הכי לא בעיל: **נערה מאורסה דבסקילה הוי.** הלכך ע"כ כי יקח הוו קידושין לעצמן ובעלה הוו קידושין לעצמן שלא בעילה בקידושי כסף נלמד בעילה: **בעולה היא.** וסקילה בבתולה כתיב (דברים כב) כי יהיה נערה בתולה מאורסה לאיש וגו' ודלמין (כתובות דף מג:) בתולה ולא בעולה שהבעולה בחנק כאחר אשת איש: **שלא כדרכה.** דלמיתקום מהכתוב להדדי דכתיב (ויקרא כ) מהכתי אשה אחי מהכתי בתולה היא: **מה יציאה שלא מדעתה.** שהרי על כרחה היא מתגרשת ושלא מדעתה מנלן: **דהוויל וגומר ומוציא גומר ומכניס.** נלמד ביאה הלכך אם נתן הרי יוחנן הוה אמינא לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אבל השתא דנקיט לן מבעולת בעל דבבעילה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליף קיחה קיחה מגמריה דבכסף לחודה מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל בכסף מאי אהני: **נאחרת.** משמע: **ג"כ.** נלמד מהמעין אלא כסף לא מהני בעילה ולא בעילה לחודה אלא כסף ובעילה: **ונרצע דאמר.** לקמן בפ' שני גבי מקדש אמת מהיות אמתי מהיות סתם לא הוו קידושין הואיל ואין רשאין לבעילה אחינו יודע חיזו משמע ואיזו אחות משמע אחינו נכרת ואמר רבא בר אהינא אסברה לי חכם אחד שמעו בר אהינא לימדני טעם זה מן המקרא כי יקח ובעלה קיחה כסף הרחוק לבעילה הוא דהוה קיחה מנא ליה הא דדרשי ליה לכדרבי ולמעוטי אמה: **ג"כ.** דלקידושי בילה ולמעוטי אמה ותו לא יליף מינה לכתוב לו בעלה: **מאי ובעלה.** משמע דקאי נמי אקיחה למילף הך דבר אהינא: **הוי אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה:**

מוהה

נשטר. והשתא לא בעיא בילה: **דהוויל וגומר ומוציא גומר ומכניס.** נלמד בילה הלכך אם נתן ויש לו אחות שהיא מקנה עצמה לו. **פסיקתא.** שפוסקין על עצמן לתת להן. ואע"ג דהלכתא בלא טעמא, אין כותבין דניחא להו למיהוי מלוה על פה ולא תהוי מלוה בשטר. ופסקו הרי"ף והרא"ם ז"ל [אישות פ"ג ה"ד] דאינה מקודשת, דרב אשי אוקמה בפ' הנושא [כתובות קב, ב] בשטרי אירוסין ממש, ומדעת שניהם מהאיש ומהאשה קאמר. וכתב רבינו חננאל וקי"ל כרב פפא ורב שרביא, ויש מי שפסק כרבא ורבינא והדבר צ"ע. ע"כ. **והיא בעולת בעל.** איתי דגרסי, כי יצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל [דברים כב, כב]. בעורה. כלומר וכי נמאסת הברייתא דתני רבי, מה צורך ללמוד ממקום אחר. **דקדיש ובעל.** דתרוייהו בעינן, דכתיב כי יקח דהיינו קדושי כסף. **בעולה היא. ובחנק היא. שלא כדרכה.** ועדיין היא בתולה, ובסקילה היא שקנאה באותה ביאה. **באחר.** אם בא עליה אחר שלא כדרכה אם היא בחנק כבעולה או בסקילה. **(בכדרכה) [שלא כדרכה עשאה בעולה].** וחנק פ היא (ואת) [ואי] אמרת קדושין וביאה בעינן היכי משכחת לה נערה בסקילה. ומתרץ דמשכחת לה מאורסה ובסקילה שקדשה בשטר. הואיל ושטר גומר הקדושין בלא דבר אחר.

מוסף רש"י

הויה. קידושין שמסוף כאן עמדה לנעל (ג:ט"ו א"א). **אף הויה בעינן לשמה.** הויה דשטר בעינן לשמה שהרי עיקר מה שהשטר קונה בשלא מכאן למדנו מדלשתקם הויה ליציאה (שם) ד"ה הויות להדדי מקשינן, והיתה לשון חתך (דכתיב כד) לשון שבירה כמו (ישעיה ל"ח) ויתך את מוחי (כתובות עד.). **ושלא מדעתה.** לא ידעה כשנכתב (לקמן מח.). **מה יציאה לשמה ושלא מדעתה.** לא בעינן כשיצה מדעתה שהרי בעל כרחה מגרשה (שם). **יציאה בעינן.** ככתיב הכא, **דעת מקנה.** דהיינו בעל שמקנה את האשה לעלמה בגט זה, אף הויה בעינן דעת מקנה. והיינו האשה שמקנה את עלמה לבעל בשטר זה (שם). **מדעת שניהם.** לפי שמתן ואפי הכלה (רשב"ם קסז:). **שטרי אירוסין ונשואין ממש.** שטר שמקדש בו את האשה, הרי את מקודשת לי כותב בשטר ומוסר לה שטר גיטה ואומר לה הרי את מגורשת לעצמך (כתובות קב:).

וגומלין, כתוב (רשב"ם ב"ב קסז:). **וכדרב גידל.** שכותב תנאי זה בשטר (מו"ק יח:). **כעורה זו ששנה רבי.** לומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי (חולין קסו:). **הראשון בסקילה וכולן בחנק.** דגבי סקילה לגבו כתיב, וקלא ידמיא הוא למעוטי כי האי גוונא, דלפי על גב דקיימא לן בסקילה לא אמר מסכ אחד לבדו, לפיכך לפשון שבאותו היום ידמיא (סנהדרין סו:). **שכן זקוקה ועומדת.** לזה ממתנ קידושי אמת ואין ביאה בא אלא לגמור, אבל קנין דמעיקרא לא (לעיל ד:). **לאחרת.** לקיחת קדושין (לקמן סז.). **בר אהינא אסברה לי.** הביעני דבר זה שיכולני להביא לו ראיה מן התורה (לקמן נא.). **כי יקח איש אשה.** לפיכך קידושי כסף לגמרינן להו קיחה קיחה, וכתיב **ובעלה,** לפיכך בעינן דהויה בעילה (שם). **קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין.** קידש אחת מאיות ולא פירש איזה מהם לעין יכול ליעד אחת מהן דשמא זו היא אחות שמעו (לקמן נא.).

מוסף תוספות

א. ה"מ כשקדשו מיד מתוך התנאי או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים לאו דברים הנקנים באמירה הם. תוס' כתובות קט. ב. בירושלמי (כתובות פ"ה ה"א) אבל לא אח ע"י אחותו ולא אשה ע"י בתה ואפי' היא קטנה, ובלבד מן הנשואין הראשונים אתיא כר' חנינא המשיא את בנו בבית בבית זכה בנו בבית ובלבד מן הנשואין הראשונים וכן כתב רמב"ם (אישות פכ"ג ה' יג'). תוס' הלמ"ס. וע"ע תוס' כתובות קט.

תום' ר"י הזקן

הויה דכסף. שאינו צריך לצייר צורת הכסף או להתיכו לשמה. **[יציאה בעינן לשמה].** דכתיב וכתב לה לשמה. שלא מדעתה. שלא ידעה האשה כשכתבו ונתנו לה ונתרצית. דעת מקנה. בגט היינו הבעל, ובקדושין האשה שהיא מקנה עצמה לו. **פסיקתא.** שפוסקין על עצמן לתת להן. ואע"ג דהלכתא בלא טעמא, אין כותבין דניחא להו למיהוי מלוה על פה ולא תהוי מלוה בשטר. ופסקו הרי"ף והרא"ם ז"ל [אישות פ"ג ה"ד] דאינה מקודשת, דרב אשי אוקמה בפ' הנושא [כתובות קב, ב] בשטרי אירוסין ממש, ומדעת שניהם מהאיש ומהאשה קאמר. וכתב רבינו חננאל וקי"ל כרב פפא ורב שרביא, ויש מי שפסק כרבא ורבינא והדבר צ"ע. ע"כ. **והיא בעולת בעל.** איתי דגרסי, כי יצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל [דברים כב, כב]. בעורה. כלומר וכי נמאסת הברייתא דתני רבי, מה צורך ללמוד ממקום אחר. **דקדיש ובעל.** דתרוייהו בעינן, דכתיב כי יקח דהיינו קדושי כסף. **בעולה היא. ובחנק היא. שלא כדרכה.** ועדיין היא בתולה, ובסקילה היא שקנאה באותה ביאה. **באחר.** אם בא עליה אחר שלא כדרכה אם היא בחנק כבעולה או בסקילה. **(בכדרכה) [שלא כדרכה עשאה בעולה].** וחנק פ היא (ואת) [ואי] אמרת קדושין וביאה בעינן היכי משכחת לה נערה בסקילה. ומתרץ דמשכחת לה מאורסה ובסקילה שקדשה בשטר. הואיל ושטר גומר הקדושין בלא דבר אחר.